

Zaman Gazetesi

30 Eylül 2014

HERKUL MILLAS

Türkiye Barolar Birlięi Yönetim Kurulu yesi Sabri epik, "Toplumun ceza adaletine olan güveni giderek azalıyor; bir dönem yüzde 70'lerde olan adalete güven, günümüze yüzde 13'ler oranına inmiştir." dedi.

Bu sayıyı neye dayanarak söylediğini anlayamadım ama bu düşük sayıya ciddi itirazlar da gelmedi. Yani güvensizliğe pek şaşırmadık. Hem iktidar, hem muhalefet farklı yorumlara başvurarak adaletin vesayet altında olduğunu zaten sürekli iddia ediyor. şahsen benim güvenim

de böylesine düşük oranlarda. Ayrıca adaletin gözlerinin sımsıkı bağlı olmadığını, sargının bir kenarından bizi dikizlediğini on yıllardır az çok biliyorduk.

Eskiden de adalet tarafgirdi, belli bir biçimde. Bir yanda devlet vardı, tam olarak söylersek derin devlet vardı, öte yanda “ötekiler”. Bu ötekiler konjonktüre göre değişiyordu: ülkeyi bölmek isteyenler, ülkeyi satmak isteyenler, dış düşmanların ülkede hâlâ barınan bakiyeleri, ülkeyi orta çağ karanlığına döndürmek isteyenler diye sıralanırdı. (Bendeniz iki kategoriye uyum gösterdiğimden adaletle güven duyma yüzdem eskiden de düşüktü.) Dikkat ederseniz eski Türkiye’de ötekileştirme, yani suçluyu belirleme, ideolojik bir temel üzerinde yapılırdı: ülkenin ve milletin yüksek çıkarları söz konusu edilirdi. Adaletsizliğin âli bir gerekçesi vardı: her şey, devleti halkı ve düzeni korumak için yapılırdı. Sıradan vatandaş da “yüksek katlarda” yapılan bu kavgalara oldukça mesafeli kalırdı.

Düşünün ki Adnan Menderes tutuklanıp götürüldüğünde, Tahrir tipi, Gezi türü bir gösterinin bile olmamasının ötesinde, basında sıradan bir itiraz yazısı da görmedik. Çünkü taraflı yargı, anayasal ve yasal sınırları çoktan aşmıştı ama meşruiyetini (veya baskısını) koruyordu. Adaletin kestiği parmak anlayışı, geleneği ve toplumsal mirası mahallede egemendi. Sıradan vatandaş devlet katında bir şeylerin döndüğünü görüyordu ama olanlar onun algı çerçevesinin ötesindeydi. Sesini yükseltme gereğini ve sorumluluğunu duymuyordu. Başbakan Yardımcısı Emrullah İşler’in Twitter’ın kapatılması ile ilgili olarak, “Mahkeme kararları, hukukun üstünlüğü herkes için geçerlidir. Şeriatın kestiği parmak acımız diye bir sözümüz var bizim. Dolayısıyla mahkeme kararlarına herkesin uyması gerekiyor.” dediğini hatırlatırım (21.3.2014). Evet, böyle bir geleneğimiz var bizim!

Ama şimdi patlak veren “adalet kavgası” oldukça farklı. Hem ortam farklı, hem kavganın nesnesi ve içeriği. Bir taraf darbe yapıldı diyor; başka birileri ise yolsuzlukların üstünün örtünmek istendiğini. “Darbe” söylemi eski yaklaşımı hatırlatıyor: Yönetim sistemi ve devlet çıkarı öne çıkarılmak isteniyor. Biz fanilerin ulaşamadığımız yüksek bir yerlerde, devlet ve yönetimle ilgili alanda büyüklerimiz bir mücadele veriyor, diyenler var. Genel ve soyut anlamların sık kullanıldığı bir söylemdir “darbe” iddiası: demokrasi, kumpas, lobiler, karanlık güçler, henüz belirlenmemiş çeteler, mahkemeye sevk edilmemiş ama mahkum edilmiş hainler, vb.

Ama bu kez, yeni Türkiye’de işin içinde kutularda paralar, prestij aksesuarı ve acayip konuşma tapeleri bulunduğu için kavga ideolojik bir temel üzerinde yükselmiyor. Ne ülkenin bölünmesi, ne satılması, ne ortaçağa gitmesi söz konusudur. Sıradan vatandaş büyük idealler görmüyor; çok aşına olduğu sıradan günlük çıkarlar görüyor. Hatta çocukların bile anlayacağı sıradan suçlar. En azından iddia bu yönde. Anayasaya uyum, yasallık, meşruiyet, âli milli çıkar gibi kavramlar herkes tarafından berrak bir biçimde anlaşılmasa da, para pulun anlamı, gücü ve çekiciliği çok

iyi biliniyor. Böylesine basit bir iddianın karşısına eski söylemle çıkmak da güveni sağlamıyor, çünkü inandırıcı olamıyor. Tersine güvensizliği besliyor. Çünkü basit bir suçla oldukça karmaşık bir “demokrasi” savunması örtüşmüyor.

Eski Türkiye’de devlet, millet, düzen diyerek hukuk zorlanıyordu, şimdi sıradan yolsuzluk iddialarına bir çözüm getirilmediği için sorun yaşanıyor. Çıkmazdayız. Çünkü eski formül pek işlevli değil. Sorun da aynı değil, dönem de. Artık Twitter dönemindeyiz. Ve kesilen parmakların acıdığı haberi anında etrafa yayılıyor. Bu yüzden eskiden olduğu gibi sorunlar devlet katında değil meydanlarda da konuşuluyor. Ve bu alanda bir açıklık getirilmediği sürece adalete ve hukuka duyulan güvensizlik sürecelecektir. Kimileri paralel hukuktan söz ederken, kimileri yönlendirilen hukuktan söz edecektir.

Yeni Türkiye’de yolsuzluk iddiaları hukukun tepesinde Demokles kılıcı gibi duruyor. Uzun süre orada kalacağını öngörebiliriz. İktidarın davranışları “forcé”dir. Satranç oyununu bilenler bilir: Bu oyunda tehdit altında kalan kral, savunmasını bazen belli bir biçimde yapmaya zorlanır. Örneğin üç alternatiften ikisini kullanamaz: a) kaçamaz, b) tehdidin önünü kesemez; tek alternatifi c) tehdit eden parçaya saldırıp onu yok etmektir. Böyle bir duruma satranç oyununda “forcé/forced/zorunlu” hamle denir. Böyle bir oyun nasıl biter? Tehdit edilen ya mat olur, ya bir iki parça kaybeder, ama tehdit eden parçayı yok ettikten sonra oyunu kazanabilir de.

Bu günkü adaletle ilgili güvensizliğe dönersek, yolsuzluk iddiaları sonuçlanmadan sorun aşılmayacaktır diye düşünüyorum. Üstü örtülüp konu kapansa da, bir yargılama sonucunda birileri mahkum olsa veya beraat etse de, her halükârda, kuşkular kalacaktır. Biri hükümet yolsuzluğu ört baş etti, öteki taraf paralel kumpas kurdu demeye devam edecek. Bu tür “sonuçlar” çözüm üretmeyecektir. Aslında “hukuka güven olmaz” söylemi hükümetin ve giderek devletin resmi politikası olarak öne çıktıktan sonra - bence kırılma noktası buydu - bir kısır döngü adalet alanında egemen oldu. Mevcut adalet kadrosu şaibeli ise, bundan sonraki neden olmasının sorusu – hele yolsuzluk tehdidi ve hesapları sürdükçe – hep akla gelecek. Açılan yara derindir. Merhem yetmeyecek.

Bu durumda kavgada kimin haklı olduğu, sonunda kimin kazanacağı artık ikincildir – en azından adalete güveni sağlamak açısından. Güvenin sağlanması çok zordur. Belki iktidar ve muhalefet bir araya gelip çözüm üretebilir. Belki birilerinin günah keçisine dönüşmesi yeterli sayılacak. Belki yepyeni siyasi oluşumlar bugün aklımıza gelmeyen yeni çözümleri olanaklı kılacak. Belki bu tür bir hukukla yaşamaya uzun bir süre uyum sağlayacağız. Ne yazık ki, kritik futbol maçlarında olduğu gibi yurt dışından yabancı hâkim getiremiyoruz.